

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD

Lățirea creștinismului în perioada a doua a istoriei bisericești.

S'au ivit în lume, de când există, mulțime de idei menite a da lumii și omenimei direcțiuni mai bune și mai nimerite pentru viață și dezvoltare. Nici o idee, din câte s'au ivit în lume, nu s'a lășit, și n'a aflat între popor în mod atât de repede adevărului ca creștinismul.

Faptul acesta, lășirea cea repede a creștinismului între popor este foarte semnificativ și instructiv.

El ne dovedește până la cea mai vădită evidență cu deosebire două lucruri și anume că: 1) venirea Mântuitorului Christos pe pământ și săvârșirea opului mântuirii realizat printrînsul s'a săvârșit în urma unui plan divin, necuprins de mintea omenescă, dar în același timp reclamat de o urgentă necesitate a neamului omenesc de a avea un rașim și o sigură direcțiune în dezvoltarea și înaintarea sa pe calea cea necunoscută a vieții sale pe acest pământ; și 2) prin lășirea cea repede a creștinismului se constată și dovedește atât originea lui dumnezeiescă, cât și faptul, ca neamul omenesc a aflat în creștinism unica hrană spirituală deplin corespunșetoria cu natura omenescă și cu menitiunea, ce o are omul pe acest pământ.

Încă sub timpul gónelor creștinismul s' a lășit în întreg imperiul roman. În perioada a doua împărăției creștini acordând favoruri religiunii creștine, creștinismul s'a întărit în imperiul roman, și s'a lășit și preste granițele imperiului!

Împăratul Constantin au lăsat și păgânilor exercițiul liber al cultului lor. Fii săi însă urmându-i în domnie și voind a promova în măsură și mai mare creștinismul au oprit cultul păgân. Această oprire a

produs mare resens mai cu seamă în Roma, unde mărimea statului era atât de strîns legată de cultul ăeilor.

După mórtea lui Constanțiu întâmplată la anul 361 a urmat în domnie vărul său Iulian numit Apostata, un fiu al lui Iuliu Constans, al fratelui lui Constantin cel mare. Acesta a urit de mórte pe creștini din motivul, că împăratul Constanțiu a omorît pe tatăl său, ér pe dînsul a voit încontra dorinții sale a-l prepara pentru cariera preoțescă. Necăjit pentru acesta Iulian a studiat ca tîner cu multă diligență literatura și filosofia grecescă; și devenind împărat a început se lucreze la restabilirea cultului ăeilor.

Iulian nu a persecutat pe creștini prin gónă sângeroșe, după modul, în carele au persecutat creștinismul împărăției păgâni din perioada primă; ci i-a persecutat în mod indirect prin diferite șicane. Astfel a oprit pe creștini de a propune în școlele lor literatura și filosofia grecescă sub pretecest, că Pavel ar fi învățat, că „înțelepciunea omenescă ar fi înaintea lui Dumnezeu nebuniă.“ A detras bisericilor privilegiatele acordate de împărăției anteriori, a despoiat bisericile de ornamente, și le-a dat acestea templelor păgâne sub pretecest, că creștinismul învață, că: „bogații nu pot intra întru împărăția lui Dumnezeu.“ De asemenea favorisa escesele de stradă, cari le înscena plebea încontra creștinilor, ér dacă creștinii se plîngeau la împăratul cerendu-i ajutoriul, dînsul le răspundea în batjocură: „dacă suferiți pentru credința voștră, așa diceți voi, că sunteți fericiți.“ Tot cu scopul de a prigoni pe creștini și a-și face batjocură din profeția Mântuitorului Christos, că Ierusalimul se va risipi, de nu va rămâne pîtră pe pîtră,

a conces jidovilor să-se rentoacă în Ierusalim, și le-a dat tot ajutoriul ca să-și rezidescă templul. În urma acestui ordin s'au și întors jidovii în număr mare în Ierusalim, și au început zidirea templului. Când erau însă să se ridice zidurile din fundament, după mărturia scriitorilor bisericesci și chiar și a unor scriitori păgâni contimpurani, un cutremur de pământ a zădărnicit întreg planul acesta al împăratului Iulian.

După o domnie de doi ani Iulian muri la anul 363 în un rebel în contra Perșilor; și astfel reacțiunea păgânismului inițiată printrînsul a încetat.

După mórtea lui Iulian Apostata a urmat în domnie Jovian. Dînsul a ridicat din nou religiunea creștină la religiune de stat. O încercare de a restabili cultul ȕeilor s'a mai făcut în Roma pre timpul domniei lui Grațian și Valentinian II prin prefectul orașului Simmach, dar fără succes.

Afară de imperiul roman s'a lășit creștinismul în această perioadă în Armenia, unde se începuse în creștinarea încă în perioada primă, apoi în Iberia, Mesopotamia, Persia, la poporile germane, în Dacia la Gași, în Britania, și la Franci, cari la anul 486 au ocupat ca păgâni o parte din Galia.

Mohamedanismul.

În lupta cea fără sfârșit a bisericii Domnului cu „spiritul lumii“ se ivesce în Arabia la începutul veacului al șeptelea o împrejurare, din carea se desvóltă un însemnat dușman în mersul bisericii, și în desvóltarea poporilor în spirit creștinesc. La anul 609 d. Chr. pășese în Arabia Abul Kasem Mohamed cu o nouă religiune formată din religiunile păgâne, din religiunea judaica, din învățături de ale creștinismului și din produse de ale fantasiei sale; și astfel biserica este silită a intra în luptă cu un nou dușman, carele în decurs de veacuri s'a dovedit din cei mai puternici și mai greu de biruit.

Mohamed s'a răscurt în Mekka la anul 570, într'un timp, când patria sa Arabia era locuită de diferite săminții cu religiuni diferite și cu un diferit grad de cultură, și anume creștini, jidovii eretici creștini, cari se refugiaseră acolo și păgâni. Masa mare a locuitorilor era păgână, și se închina templului național din Mekka, numit Kaaba. În acest templu se păstra o pîtră neagră, despre carea Arabii credeau, că a fost luată de Adam, când a fost isgorit din raiu, pre timpul potopului a fost dusă în ceriú, ér din ceriú i-s'a dat lui Avraam prin îngerul Gavriil. Avraam a dat această pîtră fiiului său

Ismail, dela carele își deduceau Arabii originea; ér Ismail le-a înființat templul din Mekka, în carea s'a păstrat acea pîtră.

Ómenii încredințați cu serviciul templului național se numea Koreișiți. Din o familie de Koreișiți s'a născut și Mohamed. Remânend de timpuriu orfan de părinți Mohamed a fost crescut de moșul său și de unchiul său, și ajungend etatea juneții s'a făcut neguțătoriu. A fost de altcum un ténér talentat și cu o puternică fantasiă, dar suferia de epilepsia. În etate de 40 de ani și anume la anul 609 a pășit înaintea poporului său ca profet, — dechiarand, că i-s'a arătat îngerul Gavriil, dela carele a căpătat însărcinarea, ca să propage poporului adevărata religiune a lui Avraam, credința în Dumneđu: I s l a m u l.

Scopul lui prin propagarea religiunii celei nouă i-a fost la început, ca să abată poporul dela cultul ȕeilor păgâni, și să-l învețe a se închina numai unui Dumneđu, și tot de odată să unescă pre arabi, cari trăiau sfășiați în diferite săminții sub sceptrul său ca conducătoriu și profet trimis dela Dumneđu. Mai târziu însă a conceput planul, ca religiunea compilată și propagată de dînsul să cucerescă întreg pămîntul.

Învătătura lui Mohamed se reasumă în următoarele:

Există numai un Dumneđu, „Alah“, carele s'a descoperit pre sine lui Avraam s'a descoperit mai departe neamului omenesc prin profeti, prin Moise și Iisus, ér acum se descepere mai pre urmă prin trînsul, prin Mohad, carele întrece pre toți profetii de înainte de dînsul. Alah cere dela ómeni credință în trînsul și în profetul său Mohamed, precum și împlinirea poruncilor lui, cari sînt: să-se róge de 5 ori pre ȕi, întorși cu fața cătră Mekka, să-se curețe prin spălarea cât mai desă a corpului și prin post mai cu sémă în luna Ramezau, în care lună s'a descoperit Dumneđu lui Mohamed, să călătorescă cel puțin odată în au la Mekka, să-se abțină de a mânca carne de porc și a bé vin. Cel mai mare merit al aderenților acestei religiuni, numiți „Moslemi este a lași religiunea lui Mohamed în cas de lipsă chiar și cu foc, și cu sabiă, — ér pentru această promite Mohamed în ceealaltă lume bunuri sensuale. Față de viéta și sórtea omului pre pămînt Mohamed propagă: p r e d e s t i n a ț i u n e a, adecă, că tot ceea ce întempină pre om pre acest pămînt îi este predestinat de mai înainte, și ori ce ar face omul, nu

póte să scape, seau să eviteze sórtea, carea îi-este destinată din început de Alah.

La început propagă Mohamed aceste învățături în Mekka, dar neafând aderenți, și conaționalii săi chiar voind să-l omóre, în 16 Iulie 622 a fugit din Mekka la Medina, — unde în scurt timp își câscigă mulțime de aderenți. Cu ajutoriul acestora s'a întors Mohamed la Mekka, și a silit pre contrarii săi de mai nainte a-l recunósce de profet și de întemeiătoriu al unei nouë religiuni. La anul 630 cuceri Mekka și templul Kaaba, din carele a scos tóte icónele, și l'a făcut centru religiunii sale celei nouë.

Încurajat prin succesele cele dântâi Mohamed a continuat a propaga cu puterea armelor religiunea sa; și în timp de 10 ani și anume până la 632 i-a succes a câsciga pentru religiunea sa întrégă Arabia. Prin acésta i-a succes lui Mohamed a întruni tóte popórele din Arabia sub conducerea sa religiósă și sub stépânirea sa politică.

După mórtea lui Mohamed întemplată la anul 632, luă conducerea religiósă și guvernul politic urmatorii săi numiți „Kalifi.“ Cel dântâi Kalif, Abu-Bekr (632—634) adună învățăturile lui Mohamed în o carte, carea o-a numit „Koran“, (carte de cétire) și o împărți în 114 capitle (sure). După cuprins Koranul se împarte în douë părți principale, și anume în partea ántâi sunt învățături referitóre la credință, ér în partea a doua sânt înduse învățăturile morale. Koranul este începutul și basa literaturii arabice. În el sânt mulțime de contradiceri. Cu deosebire se oglindéză în Koran caracterul lui Mohamed, și anume o fantasiă viă, o îndrăsnélă, ce nu cuónsce margini, nu respectéză nici un drept și nu alege mijlócele, când este vorba de a-și realiza planurile sale, în gâmfare și aplecare spre sensualism. Și dacă învățătura lui Mohamed s'a lățit atât de repede între conaționalii săi — cauza a fost, că Mohamed prin învățăturile sale a sciut să măguléscă slăbiciunile poporului său.

La ivirea mohamedanismului domnia în imperiul roman de ost Heracliu, carele la început credea, că ivirea mohamedanismului nu învólve periclu pentru sine și imperiul său; dincontră era de credință, că prin statul cel nou arabic se va slăbi puterea Perșilor.

Dar mohamedanii încurajați de succesul obținut prin religiunea cea nouă încep să lăși cu foc și sabiă învățăturile lor și în afară de Arabia.

Astfelii mohamedanii încep cu tótă furia răsbóii încontra popórelor crestine, și la anul 633 sub

Kaliful Omar bătură trupele lui Heracliu și ocupă Damascul; la anul 637 ocupă Ierusalimul. — La anul 641 ocupă Alexandria și Egiptul. — Între anii 644—656 reportară mohamedanii sub condncerea lui Otman mai multe învingeri în Africa și Isauria. — ocupă însulele Cipru și Rodus. Sub califul Muavia la 661 mehedanii strămutară reședința imperiului lor în Damasc, și în douë rânduri au atacat și Constantinopolul.

La anul 711 cuceriră mohamedanii și Spania, ér la anul 732 se încercară a cuceri și imperiul Frâncilor; au fost însă respinși în bătălia dela Tours.

Între astfelii de împrejurări în tóte provinciile cucerite de califi biserica, și popórele crestine sunt strépuse de nou în umilință și la persecuțiuni. Astfelii de persecuțiuni sufer în seclii cei dântâi cu deosebire patriarchatele din Alexandria, Antiochia și Ierusalim, ér mai târziu și Constantinopolul. Și deci biserica creștină prin succesele cele repeđi ale semi-lunii este strépusă în o grea luptă, luptă, carea nici astăzi nu este terminată.

Întrebându-ne de cauzele, cari au strépus biserica Domnului în acéstă luptă, și cari au înlesnit semilunii succesele cele repeđi constatăm urmátórele:

1. Mohamedanismul a proces din o împrejurare, comună tuturor direcțiunilor și curentelor materialiste de a favorisa și maguli tendența lumii de a trăi numai pentru bunuri și plăceri materiale.

2. Timpul, în carele s'a ivit mohamedanismul a fost favoritoriu pentru lățirea lui din motivul nețelegierilor ivite în biserică prin multele eresuri, precum și prin amestecul tot tot mai înprásneț, al împărăților bisantini în afacerile bisericii.

3. În starea de decădință, în carea se găsea potestatea înmésacă la ivirea mohamedanismului nu i-a putut pune stavilă; ér biserica chiar din cauza ingerinții puterii de stat și a sfășierilor sale interne n'a putut desvoita energia necesară și a împedeca lățirea lui.

Procanonul lui Petru Maior.

(Continuare.)

Apoi cu putérea acéia au trimis Christos pe Apostoli, cu carea însuși au fost trimis de la tatăl: „Cum au trimis pre mine Părintele și eu trimițiu pre voi“. Acum Tatăl au trimis pre Fiul să vestéscă împărăția cerurilor și la acéia pre muritori să-i provéțuiască; iar nu să împarță moșii, nici să aibi domnie și împărăție lumésacă, precum s'au vedut mai sus. Acésta dară nici be-

séricei a să da nu să cuvine, ci mai vărtos întru acéstea și Preoții și Arhiereii și tot Soborul supuși sînt împéraților și domnilor și întru tóte ascultători și îngăduitori trebuie să fie, precum iaste scris la epist. I a lui Petru, cap II stih 18 : „Pre împératul cinstiți, slugile ascultând cu tótă frica de stépan, nu numai de cei blândi și buni, ci și de cei nésilnici“. Iar preoții de sufletele ómenilor să aibă grijă, precum iaste scris ; epist. către Ebrei, cap. 13, stih. 17 : „Plecați-ve povéțuitorilor vostri și vă supuneți, pentru că ei priveghéza pentru sufletele vóstre, ca să dea samă, ca cu bucurie acésta să o facă, și nu suspinând, pentru că fără de folos iaste voué acésta.“ Acéstea numai iaste datoria preoților să le pască, să le povéțuiască, să le chivernisască nu cu chip domnesc și cu vălfă mirenescă, ci părintește, dulce, blând și cu smerenie uitându-se, nu să-și aréte putérea, ci să dobândéscă sufletele : „Pașteți cea dintru voi turmă a lui Dumnezeu, socotindu-o nu cu sila, ci cu bună voe, nici cu agonisită rea, ce cu osérdie. Nici ca cum ați stepâni sortților, ci pildă făcându-se turmii. 1. Epist. Petru, cap. 5, stih. 2.“ Pe toți adevérat să-i trageți spre bine să facă fapte bune din bună voe, iar nu din silă. Că sfârșitul beséricei, adică viața de véci, nu să póte dobândi fără prin fapte bune și vrédnice de împérația ceriurilor. Iar acéstea ca să fie așa, nu e destul numai să se lucréze, ci să se lucréze din buna voe și din dragostea, iar nu din silă, precum întru împérația cea păméntescă, unde veri s'or păzi legile și poroncile împératești din bună voe, și din dragoste, ver de nevoe și de silă, tot se dobândéște fericirea cea vremélnică, pacea și liniștea, carea iaste sfârșitul împératéștii putéri. Greu dară greșesc acéia, carii pre eretici îi bagă prin temnițe, îi chinuese, îi spânzură, îi ar dede vii, împrotiva Evangeliei, iaste acéstă socotélă și hulită de toți sfinții părinți. Au n'ai cetit în Evangelie, când într un sat al Samariténilor nu primiră ómenii pre Christos, și điséră ucenicii lui Christos : Dómne, vei să đicem să pogóră foc din ceriu și să-i mistuiască pre ei cum făcú și Iiie ? Ce le-au respuns Chistos ? Đisu-le-au : ardeți-i, pentru că nu-mi cred mie, omoriții ? Ba ce, încă i-au înfruntat fórte tare și le-au dat a întélége că acest gând nu iaste bun, nici plăcut lui Dumnezeu : „Iar Christos întorcându-se cértă pre ei, și đisă, nu știți de ce féliu de Duh sînteți voi. Că Fiiul ómenesc n'au venit să piarză sufletele ómenilor, ci să le mântuiască. Luca, cap. 9, stih 55, 56.“ Și sfinții părinți necum să osindéscă pre cine-va spre mórte, pentru credință, ci încă când vrea împératul să lucreze acésta, toți într'un suflet alerga și se ruga să-l iarte și să nu-l piarđă. Numai apusénilor în vremile acéstea mai de pre urmă le-au venit acea rivnă, ca pentru macar ce prepus de eres să bage pre ómeni prin temnițe și să-i ardă de vii. Și încă spre osândirea acestora sînt orânduiți judecători călugării lor, carii se chimă predicatori, adică propoveduitori, carii ar trebui după orânduiala cinului călugăresc să șadă

ascunși în mănăstire, întru rugăciune și tăcere, nu să propoveduiască credința cu sabia și cu vársarea sângelui, și cu nemilostenii ca Turcii. Ba încă acéștia, nici să-ți fie milă de patima acelora pe carii îi chinuese, nu îngăduece, că de-ți va fi milă numai te vestesc îndată eretic și nu să uită, că din fire ne îngrozim și ni i milă nu numai de om, ci și de un dobitoc, când il vedem chinuindu-se. Dar acéștia, bag samă, au pierdut tótă simțirea. Am auđit de un Craiu, când chinuia acéștia pre un om, s'au uitat cu milă spre acel om, și vedédu-l acéști propoveduitori îndată l-au judecat și pre el a fi vrédnic de foc. Dar tot îngăduindu-i viața i-au slobodit prin falceriu (sub chirurg) sânge din mână și i-au aruncat sângele în foc, încai acela să arđă, dacă nu tot trupul. Adevérat de nu s'ar fi deșteptat Craii și Impérații și n'ar fi răsăpít divanurile acestora, care acuma puține mai sînt, nici însuși împérații n'ar trăi fără primejdii de dînșii.

CAP. IV.

Să descurcă îndoiialele protivnicilor ce aduc asupra învătăturei nóstre.

1) Pun împrotivă đicédu : Dar decă să va stărni vre un eres în besérică sau Impératul se va face eretic, cum ne vom apăra ? Au nu-i mai bine să țipe besérica pre acel împérat din scaon, de cât să piaa atăția ómeni sufletéște ? Prin înșălarea sau prin silă ? Răspundem : Când să va întémpla ceva de acest féliu, besérica să nu facă alta fără să đică : „Impérația mea nu iaste din lumea acésta, de ar fi din lumea acésta împérația mea ; slugele méle s'ar trudi ca să nu mă dau jidovilor, iar acum împérația mea nu iaste de aice.“ Nu scóte sabia, nu strînge tabără, așa au făcut Christos, așa ne-au învățat și pre noi să facem. Arma Beséricii cea mai mare și mai cumplită iaste afurisania. Ci acésta încă așa trebuie besérica să o sucésă și să o întórcă, ca să fie spre folosul sufletelor, nu ca să-și aréte mânia și putérea.

Dară đic, un Impérat eretic póte cu putérea sa trage pe toți la eresul sêu și póte stinge tótă credința de pre pămént, care lucru n'ar fi plăcut lui Dumnezeu. Sau de nu o va și stinge, dar s'ar împuțina mult credincioșii. Răspundem : Credința și creștinatatea nici odinioră nu se va stinge, de s'ar rădica asupra-(i) tótă putérea lumii acéștia. Că însuși Christos iaste păzitoriu și scutitoriu ei ; însuși au đis : „Eu cu voi sînt pururea până la sfârșitul vécului.“ Iar de s'or împuțina credincioșii încă nu te téme nimica, precum iaste scris : „Nu te téme turmă mică, că bine au voit Tatal vostru să dea voué împérația Luca, cap. 12, s. 32. „Apoi póte Dumnezeu din pietrele acéstea să rădice feciori lui Abraam. Mat. cap. III, stih 9.“ Adecă pe acéiași eretici póte Christos iarăși să-i întórcă la staulul sêu, prin darul sêu. Lasă dară sabia mirénilor, nu te folosi cu dînsa, nici izgoni pre eretici, precum Papa — pre toți Episcopii, că or izgoni pre eretici, ci te rógă pentru dîn-

șii și te arată lor cu blândete și cu pildă: „Așa să luminăze lumina vastră înaintea oamenilor, ca vedând faptele vostre cele bune să proslăvescă pre Tatăl vostru cel din ceriuri, Math. cap 5, stih 16.“ Că de vei batjocori mai tare să întărească. Au nu știi, sfinții cu câtă îngăduială s'au purtat și cătră Impărații eretici, cum au fost Constantie, Iulian Valens și cătră alți eretici?

II) Pun împotrivă: Că puterea duhovnică iaste mai înaltă de cât cea mirenă, precum ceriul îi mai înalt de cât pământul. Așa dară puterea cea mirenă iaste supusă cei duhovnicești, și beserica are putere și preste cele vremelnice. Răspunde-mi: Adevărat, puterea duhovnică iaste mai înaltă de cât cea mirenă. Dar pentru aceea nu urmăze, acesta să fie supusă aceea. Că Dumneșu le-au osebit, zăia o au dat mirănilor, căsta preoților, și precum în lucrurile cele duhovnicești toți oamenii și domnii și împărații sînt supuși besericii așa în cele pămîntăști toți preoții supuși sînt împăraților și domnilor. Au pentru că zugrăvia iaste mai de cinste și mai înaltă de cât cizmăria, cismarul va fi supus zugravului? Nici cum. Ce cismarul dacă are lipsă de icônă se rîgă de zugrav? Așijderea zugravul dacă i se rumpe încălțămîntea să rîgă de cismar și nu are de-a poronci nici unu(l) altuia în meșteșugul său.

CAP. V.

Impăratul n'are putere preste cele duhovnicești.

Precum cele vremelnice cu totul sînt slobode și scutite de puterea cea duhovnică a besericii, așa la cele ce sînt numai duhovnicești, nimic amestec n'are Impăratul sau fiește ce altă putere mirenă, căci acesta singur arhierilor și preoților iaste dată, că lor numai și nu altora li s'au încredințat turma lui Christos să o învețe. Math. cap 28, s. 18, să o pască. Fapt. Apost. Lor numai li s'au dat cheile împărației ceriurilor. Math. cap. 18, s. 18. Ión, cap. 20, s. 21; veđi mai sus, titlu 4, cap 6 și c. l. Iar Mateiu, cap 18 đice: „De nu va asculta nici soborul fie ție ca cel păgân și ca un vameș.“ Toți și domnii și împărații acei supuși să fac în cele duhovnicești, besericii, căci fără hotărîre să vorbește, drept acăia nici nu se lasă afară. Pre urmă nespuse de mine vei înțelege și din cele mai înainte đise urmăze, că de vor (fi) nescăi lucruri amestecate, o parte duhovnicești, o parte vremelnice, în cât sînt duhovnicești de beserică să țin, iar în cât sînt vremelnice puterii împărațăști sînt supuse, nici beserica într'acăstă parte vre o avtenție sau putere, fără în cât îi va fi îngăduit de la Impăratul. Iar beserica a îngădui ceva putere mirănilor întru cele ce sînt de tot duhovnicești, cum iaste hotărîrea materiilor și a formelor tainelor besericești și cum sînt întrebările și pricile cele dogmaticăști, ș. c., nici cum nu pôte, fiind că la trêba acestora nesmăntănia e de lipsă, carea numai

besericii cu tótă lucrarea afară iaste dată, și de cei ce sînt împodobiți cu darul cel preoțesc numai să pot sluji.

TITLUL IV.

Despre Sobore.

CAP. I.

Soborele sînt de lipsă în beserică.

Soborele a fi nu numai folositoare, ci și tocma de lipsă în beserica lui Dumneșu, tóte înapoi trecute besericeștele fapte și lucrări ne învață. Așa încă pe vremile Apostolilor stărnindu-se price pentru tăierea împrejur, ce era poroncită de legile lui Moise și făcându-se gălcăvă nu puțină la Antiochia între credincioși; đicînd cei ce era dintră ebrei, cum că cei dintră neamuri, macar că cred întru Christos și sînt botezați, de nu să vor tăia și împrejur după obiceiul lui Moise, nu să pot spăsi, s'au judecat a fi de lipsă să se adune Apostolii și presbiterii la Sobor ca să vadă de întrebarea acăsta. Fapt. Apost. cap. 15. Nici nu s'au alinat gălcăva fără numai prin Soborul Apostolilor cel la Ierusalim adunat. Așijderea și după Apostoli sfinții părinți de câte ori s'au sculat ceva eres, sau a fost ceva îndoiala și încălțitura de vre o dogmă a credinții, pururea s'au silit a se aduna întru una ca să vadă de cuvîntul de acesta, nici mai înainte nu s'au aședat vrajba, până nu s'au dat judecata și sentenția Soborului afară. Mărturie ne sînt cele șapte Sobore a tótă lumea, a căroră avtenție iaste în tótă lumea, pe supt sóre cunoscută și cređută. Dintru acăstea învețăm și acăia că singur Soborul iaste mijlocirea de-a ținea și de-a ocroti unirea, precum a credinții așa și a dragostei. Veđi mai sus, titiu 1, cap 15.

CAP II.

Soborul nu-l adana Papa.

De multă vreme partea cea mai mare a Latinilor își bate capu, ca să aréte și să ne facă a crede cum că a Papei iaste deregătoria și puterea, de a poronci Arhierilor peste tótă lumea să se adune la sobor, când să socotéște o fi lipsă de adunarea soborului. Dar noi nici cum nu putem crede acăsta. În tã i u: Pentru că nici în sfânta Scriptură, nici în învețătura părintăscă, cea până la noi trimisă, acăstă putere a fi dată de la Domnul Christos Papei nu aflăm. A d o u a: De vom lua sama de obiceiul cel bătrân al besericii, tóte altmintrelea le găsim,

Intăiul Sobor ce s'au făcut la Nicheia în Bithinia anul de la Christos 325, nu Papa, ce cel întocmai cu apostolii împăratul Constantin l-au adunat, despre carea așa scrie Evsevie istoricul, în cartea 3, despre Constantin, cap 6: „După acăia dară sobor a tótă lumea, ca o tabără a lui Dumneșu gătind la un loc, au adunat, si pre episcopi de pretutindenea prin epistolii cu cinste scrise, ca acolo sa

silăscă i-au chemat, și nu numai poroncă spre acest lucru era dat...“ ș. c. Acéiași ne-au lăsat cris Socrat istoricul, în Istoria sa, cartea 1, cap 16 și și Theodorit la cartea întâia a Istori i cei beséricéști, cap. 7.

Al doilea Sobor a tótă lumea, ce întâiu s'au făcut la Țarigrad, anul 381, nu cu poronca împératului Theodosie cel mare s'au adunat, precum ne povestesc istoricii cei bisericești? Socrat la cartea 5, cap 8, ȳice: „După acéstea împératul nemic zăbovind, de arhieriei cei de o credință cu dînsul adună sobor, ca și credința cea din Nicheia să se întăriască și la Țarigrad episcop să se hirotoniască“. Acéiași scrie și Sozomen, vorbind despre împératul Theodosie cel mare la Cartea 7, cap 7: „Nici după multă vréme au adunat sobor de arhieriei cei de o împărțășire cu dînsul, și ca să se întăriască așezăménțurile soborului de la Nicheia și ca să se rânduiască episcop în scaonul Țarigradului“. Așjiderea Theodorit la cartea 5, cap 7 ȳice: „Theodosie numai arhierieilor celor dintru împérația sa le-au poroncit să se strângă la Țarigrad. Unde după ce au sosit (și era o sută și cinspre-ȳecé) au oprit să nu-i spue nime „care-i Meletie cel mare, că vrea din aducerea aminte a visului său să-l cunóscă“. Ba și însuși soborul mărturiséște acest adevér, căci așa scrie în epistolia sa cea sinodicéscă către Impératul în dreptată: „Și ne silim a înștiința pre evlavia ta despre céle ce s'au făcut în sfântul sobor; adevé, că de pe vrémea ce după epistolia evlaviei tale ne-am adunat la Țarigrad întâiu, iproci“. Iată chiar cunóște soborul, că nu după poronca altuia, ce numai după epistolia și poronca împératului s'au adunat întru una. Lămerit dară iaste că uu Papa Damas, ce era atunci la Roma véche, nu adunat acest sobor. Ba încă nici n'au avut știre de adunarea acestui sobor, nici la sobor n'au fost nici el, nicii solii lui, precum iaste a vedea din iscăliturile acestui sobor.

Ai trailea Sobor a tótă lumea la cetatea Efesului în anul 431 l-au adunat Theodosie cel tinér, precum arată epistolia lui catrá Kiril, patriarhul Alexandrii și catrá alți Mitropoliți: „Să cugeți cucernicia ta, după prăznuirea însă cu ajutoriui lui Dumneȳeu ce să ȳice a sfintelor Paști, la cetatea Efesénilor în Asia, pe ȳioa Rusaliilor să vii, avénd grijă ea puțini care vei socoti din cei ce sînt în eparhia ta, preasfințiti arhieriei acoloși împreună să se adune ca și în eparhie la preasfintele besérici să fie destuși și la Sobor ce-i de folos să nu scada. Scrisu-s'au asemenea de la mărimea nóstră despre mai sus spusul sf. Sobor peste tot locul la iubitorii de Dumneȳeu episcopi și Mitropoliți ș. c.“ Nu tágăduiasțe acésta nici Celestin Papa în epistolia sa cea catrá Theodosie împératul: „Și Soborului acestuia (ȳice), carele ați poroncit să fie fața nóstră întru aceștea carii îi trimetem o arătăm“.

Al patrulea Sobor a tótă lumea în anul 451 l-au adunat Marchian Impérat, întâiu la Nicheia în

Bithinia, precum se véde din epistolia cea chemătoare: „Ne-au plăcut, dice, noao ca chiar să se facă Sobor sfânt în Nicheia cetatea Bithiniei... Drept acéia sfinția ta cu atâți prea cinstiți episcopi din preoția ta, câți și se va părea, carii sînt deprinși în sfințele Scripturi, carii întru știința și întru învățătura praposlavnicii și adevératei credinței sînt mai aleși la numita cetate, pe viitórele Kalende a lui Septembrie a veni să te grăbești“. Acéiași vorbése Impératul și în epistolia cea catrá Anatolie Patriarhul Țarigradului. Apoi același Impérat au mutat acest Sobor la Halchidon de unde să și numése. Să adevérese acéstea tóte din epistoliile Impératului céle eátră Sobor.

Al cincilea Sobor a tóte lumea carele e aldoilea în numărul celor ce s'au făcut la Țarigrad, l-au adunat în anul 553 Iustinian Impérat. Povestése acésta Evgarie în Istoria sa la cartea a 4. cap 37: „Când Vigilie a Romei veni și acei noao, întâiu Mena, după acéia Evtihie; iar a Alexandrii Apolinarie și Domnin a Antiohiei episcopie au ținut Iustinian au adunat a cincilea Sobor“. Și Nichifor Callist în Istoria sa la Cartea 17, cap 27 așa grăiasțe: „Impératul Iustinian chiemând pre arhieriei tuturor beséricilor au adunat sfântul a cincilea Sobor a tótă lumea“. Chiară se face acésta și din epistolia lui Iustinian Impérat cea catrá Patriarși și Episcopi, carele după (ce) au povastit cum céle mai nainte patru Sobóre preacuérnicii Impérați le-au adunat, întru acesta chip, grăiasțe: „Însă fiind că și după afurisania cea de voi făcută, întru acéleși rêmân unii, acéleși trei capete apărénd, drept acéia v'am chemat pre voi la împératésca cetate, îndemnând pre cei ce de obște vé adunați, ca voia ce n aveți pentru acéstea iar și să o arătați“.

Al șasalea Sobor a tótă lumea, ce s'au făcut a treia óră la Țarigrad în anul 681 l-au adunat Constantin împérat, precum să véde din dumneȳeiasca sacra cea catrá Domn, Papa de la Roma, și din cea catrá Gheorghie Patriarhul Țarigradului, în caroa așa grăiasțe Impératul: „Trébuiasțe ca numitii cinstiți Mitropoliți și Arhieriei cu degrabă să vie la acéstă de Dumneȳeu epărată a nóstră împératésca cetate. Ca să cernă mai sus numitul cap, și de mari dururi datătoriu și coronatoriu nostru Dumneȳeu ajutând neamintită și pravoslavnică hotărîre să se pună acestei dogme“. Acésta o mărturisése și Agathon Papa în epistolia sa catrá împératul, în carea ȳice că, după poronca prea milostivului Impérat și pentru ascultarea, cu care-î datoriu. trimite soli la sobor pe Abundanție, pre lón ș. c. „Acésta împératésca ta milostenie milostivése, poroncine au îndemnat și micșorarea ce s'an poroncit cu ascultare au plinit“. Să arată acéia și din faptele Soborului și din epistolia aceluiași Sobor cea catrá Papa Agathon, a căria acésta iscălitura: „Sfântul și a tótă lumea Sobor, carele prin darul lui Dumneȳeu și sfânta poronca preacuérnicului și prea credincio-

sului împărat Constantin s'au adunat întru acest împăratesc Constantinopol, Roma nouă: Preaosfințitului și prea fericitului Agathon Papei Romei cei vechii".

Al șaptelea Sobor a totă lumea, al doilea din numărul acelor ce s'au făcut la Nicheia în anul 787, l-au adunat Impăratul Constantin cu Impăratăsa Irina. Să dovedește acesta din dumnezeiasca sacră a lui Constantin Impărat și a Irinei Impăratăsei, cea către Adrian Papa Romei vechi. Arată-se și din faptele Soborului, întru a căouia lucrare dintăiu așa să ceteste: „Strângându-se sfântul și a totă lumea sobor, carele prin darul lui Dumnezeu și milostiva poronca Impăraților s'au adunat în Mitropolia Nicheianilor". Cunoște această poroncă chiar și Adrian Papa în epistolia sa cea către Tarasie.

(Va urma.)

D I V E R S E.

* *Consistoriul eparchial aradan* este conchemat la ședință plenară pre ziua de 14/26 Decembrie a. c. la 10 ore înainte de amăzi.

* *Preț favorabil pentru cărți de școlă.* Înaltul Ministeriu reg. de culte și instrucțiune prin ordinațiunea dto 24 Novembre a. c. Nro 17200 acórdă școlălor poporale elementare confessionale favorul, că la cărțile de școlă, ce le vor cumpera din tipografia universității regii din Budapesta, vor căpeta 10 procente rabat, adecă tot a decea carte se va da gratuit.

* *Petrecere de dans.* Damele rom. din Lipova vor arangia la 8/20 Ian. v. 1895 în sala dela „Archiducele Iosif“ o petrecere de dans în favorul copiilor săraci dela școlăle confessionale gr. or. române din Lipova Prețul de intrare de persoană 1 fl. de familiă 2 fl. Oferte și suprasolviri mărinimose se primesc cu mulțămită la adresa dnei Elena V. Hamsea în Lipova, și se vor cvita pre cale diaristică.

* *Mulțămită publică.* Subscrisul în numele elevilor dela școlă confessională gr. or. rom. din F. Giriș aduc prin această cea mai profundă mulțămită onorabilului domn Nicolau Vinche de Csik-Szt. Mihályi junior, pentru faptul mărinimos că la esamenele ținute la finea anului scol. trecut a împărțit premii între scolarii diligenți în suma de 6 fl. și societății scolarii „Cruțarea“ suma de 3 fl. ér în anul școl. curent mai multor scolari manuale de școlă în sumă de 6 fl. Dumnezeu se-i răsplătescă această binefacere. F. Giriș, la 6/18 Dec. 1884. Gavriil Dudulescu, învățătorii.

* *Mulțămita publică.* Conlocutoriul nostru Todor Bugaru Filcoșiu, în semn de iubire și pietate către fratele seu Savu răposat înainte cu 4 ani și pentru mântuirea sufletului său, cum și din iubirea și dragostea către S. maică biserică; înainte cu doi ani, a cumpărat pe sēma sfintei noastre biserici un baldachin în preț de 150 fl. și acum văgând că s. biserică noastră e lipsită de ornate, a cumpărat în preț de 60 fl un felon

cu tôte cele aparținătoare la săvârșirea s. liturgii, cari Duminecă în 4 Decembrie v. s'au sfințit și s'au predat s. biserici. Pentru această binefacere creștină, subsēmna-tul în numele comitetului și al sinodului parochial, mă simt îndemnat și pe această cale a-i aduce sincerile noastre mulțumiri. Eicica-rom. la 5 Decembrie 1894. Nicolau Magda preotu și președ. comit. și al Sinod. parochial.

Convocare.

Adunarea generală a asociațiunei naționali aradane pentru literatura și cultura poporului român se va ținē dominecă în 30 Decembre n. a. c. la 11 ore a. m. în localitățile cabinetului de lectura (Zrinyi-utca Nr. 4 b)

În conformitate cu decisele adunării generali ultime, avem onore a Te invita personal și a Te roga se participi la acea adunare generală.

Arad, din ședința ordinară a direcțiunei, ținută în 16 Decembre n. 1894.

Pentru direcțiune :

Ioan Beleş
director primar.

Valeriū Magdu
secretar.

Concurs.

Pentru ocuparea postului învățătoresc dela școlă română gr. or. din suburbiul Arad-Șēga, prin această se publică concurs, cu termin de alegere pe 15/27 Ianuaru 1895 st. n., pe lângă următoarele :

Emoluminte : 1) 500 fl. v. a. la an solvinđi anticipative în rate lunare, 2) locuință liberă în edificiul școlăi, ce constă din o chilie, cuină, cămară și alte aparținente necesare, 3) grădinăde legumi și pomărit cu un în travilan arător cu un venit anual minim de fl. 20. 4) 70 fl. v. a. pentru lemne, din cari se va încălđi și sala de învățământ, 5) dela fie-care înmormēntare unde va fi poftit câte 1 fl.

Concurenții trebuie să dovedescă, că poșed cualificațiunea recerută pentru stațiuni învățătoresci de prima clasă.

Recurenții se-și adreseze recursele ajustate conform statutului organic și dispozițiilor regulamentari comitetului parochial gr. or. rom. din Arad, dar se le substernă protopresbiterului inspector școl. cerc. concerninte Moise Bocșianu în Arad, în termin de 30 zile dela prima publicare, apoi tot în acest termin se pot presenta în vre-o Duminecă ori sărbătore la sta Biserică pentru a-se afirmă în știința ritualelor bisericesci.

Din ședința comitetului parochial, ținută în Arad la 6/18 Noembrie 1894.

Dr. Nic. Oncu, m. p. Nicolae Ștefu, m. p.
președinte. notarin.

Conșeles cu : MOISE BOCSANU, m. p. protop. insp. școl. cercual.

—□—

Se ăscrie concurs pentru deplinirea definitivă a stațiunei învățătoresci gr. or. din Zabaltiu, cu terminul de alegere pe 30 de zile dela prima publicare.

Emolumintele anuale sunt : 1) Salariul 300 fl., 2) Pentru 32 m. lemne 38 fl. 40 cr.; 3) Diurne pentru conferință 10 fl.; 4) Paușal de scris 5 fl.; 5) Cuartir liber cu grădină, 6) 4 lanțe de pământ parte aretor, parte fanațiu.

Reflectanții au să dovedescă cualificațiunea prescrisă și se se presinte în vre-o Duminecă ori sărbătore spre

a-și arăta în sfta biserică de acolo desteritatea în cant și tipic. Recursele adresate comitetului parochial sunt a-se trimite Reverendisimului Domn Voicu Hamsea protopresbiter și inspector scolar tractual în Lipova (B. Lippa, Temes megye).

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: VOICU HAMSEA, protopop. inspector cercuâl de școle.

—□—

Să escrie concurs pentru stațiunea învățătorească dela școla română gr. or. din comuna **Fazekas.-Varșand**, cercșul iriei cottul Aradului, cu termin de alegere pe ziua **15 Ianuaru 1895 st. v.**

Emolumintele sunt: a) bani gata 200 fl.; b) $\frac{2}{4}$ pământ estravilan à 80 fl. — 160 fl.; c) dela înmormântări, unde va fi poftit 50 cr.; d) quartir liber cu grădină.

De încălđitul școlii, curatorat, scripturistică, nu altcum și de suportarea speselor de conferință, — după trebuintă — se va îngriji comuna bisericescă.

Cei ce doresc a ocupa acest post sunt avisați a-și trimite petițiunile lor adresate Comitetului parochial din **F.-Varșand**, până în 12 Ianuaru 1895, părintelui protopresbiter și inspector scolar Georgiu Popovici în Șiria, dovedind că sunt români de religiunea gr. or., că au prestat esamenul de cualificațiune învățătorească și cel din limba maghiară cu succes bun, érá decă au servit ca învățator atestat de conduită.

Reflectanții cari vor documenta că sunt versați în grădinărit, stupărit, precum și aceia, cari vor dovedi că sunt capaci a instrua și conduce cor pe note, vor fi preferiți; și în specie alegândul în cazul când factic va forma și conduce cor, până când acesta va fi în funcțiune și condus de învățator i-să pune în prospect anualminte 100 (Unasută) fl. v. a.

Competenții sunt poftiți în vre-o Duminecă séu sərbătore la sânta biserică din loc, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Să observă că alegândul numai după proba de un an se va recomânda Veneratului Consistoriu spre întărire definitivă.

Fazekas-Varșand, în 25 Novembre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: GIORGIU POPOVICI, m. p. protopresbiter.

—□—

Pentru îndeplinirea alor trei stațiuni învățătorești din **Șeitin**, cu termin de alegere pe **8/20 Ianuaru 1895**, pre lângă următorele condițiuni:

a) Pe stațiunea învățătorească, dela școla superiără, la care sunt stipulate emolumintele: 1) 360 fl. solvinđi anticipative în rate lunare; 2) Pentru quartir 40 fl. având a prelege în sala de învățământ din mijlocul comunei, până la devenirea în vacanță a stațiunei învățătorești dela școla inferiără betrână, când quartirul învățătoreșc va trece în folosința învățatoriului dela școla superiără; 3) pentru scripturistică 6 fl.; 4) la conferință 2 fl. la ți și prejunctura grătuit; 5) dela înmormântări 50 cr.; 6) pentru conducerea corului 50 fl.; 7) Cuincuenaliul prescriș de lege; 8) pentru încălđit 20 fl. până când nu va avea cortel în edificiul școlei, după aceea se va îngriji comuna de încălđit. Curățirea și încălđirea școlei o suportă comuna bisericescă.

b) Pe stațiunea învățătorească dela școla inferiără nouă, cu sala de propunere în școla de lângă biserică, cu care sunt încopciate următorele emoluminte: 1) bani 360 fl. solvinđi în rate lunare anticipative; 2) pentru scripturistică 6 fl.; 3) pentru conferință 2 fl. la ți, și

prejunctura grătuit; 4) Cortel liber, și când comuna bisar avea lipsă de el, va primi tacsă de 40 fl.; 5) Cuincuenaliul prescriș de lege; 6) Încălđirea chiliei inv. cu paie; 7) încălđirea și curățirea școlei o va împlini comuna bisericescă; 8) Când învățatoriul nu va avea cuartir la școlă, va primi 20 fl. pentru încălđit; 9) dela înmormântări 50 cr.

c) pe stațiunea învățătorească dela școla nou înființată, cu emolumintele: 1) În bani 360 fl solvinđi în rate lunare anticipative; 2) quartir liber; 3) pentru conferință 2 fl. la ți și trăsură; 4) pentru scripturistică 6 fl.; 5) Cuincuenaliul prescriș de lege; 6) dela înmormântări 50 cr.; 7) Încălđirea chiliei învățatoriului cu paie; 8) încălđirea și curățirea școlei prin com. bis.

Recursele instruite conform Stat. org. și organizarei provisorie, adresate comitetului par. din Șeitin, cottul Cianad, se se înainteze concernitelui protopresbiter insp. școl. cercual Moise Boșșanu, în Arad. — Ér recurenții se pot presenta în vre-o Duminecă ori sərbătore, la Sta biserică, pentru a-și arăta desteritatea în rituale. — Învătătorii aleși, apoi după un an de servițiu, primind recomândare dela organele competente pot petiționa la Ven. Consistoriu pentru decretule usuatule.

Din ședința comitetului par. ținută în Șeitin, la 20 Noemvre v. 1894.

Constantin Roșca, m. p.

Teodor Vidu, m. p.

preș com par.

not. com. par.

Conțeles cu: insp. școl. cercual MOISE BOȘȘANU, m. p.

—□—

Pentru deplinirea postului de învățătorii la școla rom. gr. or. confesiunală din **Ficatar**, se escrie concursul cu termin de alegere de **30 de zile** dela prima publicarea acestui concurs în fôia „Biserica și Școla.”

Emolumintele sunt: 1) în numărariu 194 fl.; 2) pentru conferință și scripturistică 10 fl.; 3) în naturale 12 meți grâu, 12 cucuruz, 2 jugere pământ arătoria, 8 orgii de lemne din care se încăldeșce și școla, locuință liberă cu gradină de legumi de un juger.

Recursele cuviincios ajustate se se tramită Pr. On. Domn protopresbiter Georgiu Crăciunescu în Belinez p. u. Kiszetó; având concurenții în vr'o Dominecă ori sərbătore a se presenta în biserică locală spre a-și arăta desteritatea în tipic și cântările bisericesci.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: G. CRĂCIUNESCU, m. p. protop.

—□—

Pentru deplinirea stațiunei învățătorești din **Lupești**, protopresbiteratul Radnei se escrie de nou concurs cu termin de alegere pe ziua de **18/30 Decemvre a. c.**

Emolumintele sunt: 1) Bani gata 296 fl. v. a.; în cari sunt computeate și naturalele și din acesta sumă învățatoriul se va îngriji și de încălđitul școlei; 2) $\frac{1}{2}$ sesiune de pământ arătoria pe deal; 3) spese la conferințele învățătorești 10 fl.; 4) quartir liber cu două (sobe) chilii, caină, cămără, grajd și grădină de legume; 5) dela înmormântări unde va fi chemat dela acelor mici 20 cr., dela acelor mari 40 cr.

Recurenții, cari doresc a ocupa acest post au a substerne recursele lor părintelui protopop tractual Vasiliu Beleşiu în Maria-Radna, până inclusive 17/29 Decemvre a. c. și au a se presenta în vre-o Duminecă ori sərbătore în sânta Biserică din Lupești spre a-și arăta desteritatea în cântări și tipic.

Lupești, 24 Noemvre v. 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: VASILE BELEȘIU, m. p. protopop.